

TÜRKİYE EKONOMİSİ

Prof.Dr. İlkay Dellal

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi
Tarım Ekonomisi Bölümü

Ankara

Ülke Ekonomisinde Etkili Olan Faktörler

- Tarih
- Doğal Kaynaklar
 - Coğrafi yer
 - Büyüklük
 - Arazi şekilleri ve yükseltisi
 - İklim
 - Denizler, kara suları
 - Madenler
- Beşeri Kaynaklar
 - Nüfus
 - Nüfus artışı, nüfus yoğunluğu
 - Cinsiyet, yaş, eğitim
 - Meslekler arası bölünüş
- Sermaye oluşumu

İklim Koşulları

- Makro klima etkenler: Türkiye orta iklim kuşağı içerisinde geçit alanı üzerinde yer alır. Kuzeyde kutup hava kütesinin, güneyde de tropikal hava kütlelerinin etkisi altındadır.
- Fakat bu makro klima, yerel fiziksel etkenlerle birleşerek çok değişik kombinasyonlar meydana getirmişlerdir.
- Yerel fiziksel etkenler olarak;
 - yükseklik ve seviye farkları,
 - dağların yönü,
 - kara veya denizlerin egemen oluşu ifade edilmektedir.
- Söz konusu makro klima etkenler, yerel etkenlerle bir araya gelince, yurdumuzda çok çeşitli iklim tipleri meydana getirmişlerdir.

- Türkiye iklimini,
 - Karadeniz,
 - Akdeniz,
 - Ege,
 - İç Anadolu ve
 - Doğu Anadolu iklim bölgeleri olmak üzere beş ana iklime ayrılabilir.
- Bölgeler arasında ayrıca "geçiş iklimleri" olarak ara iklim bölgelerine, hatta aynı iklim bölgesi içerisinde "iklim adalarına" ayırmak olasıdır.

İklim Koşulları

- İklim geniş ölçüde;arazinin yüzey şekillerine bağlı bulunduğundan,
 - arazinin etrafının dağlarla çevrili olup olmadığı,
 - bölgenin denize açık tarafı bulunup bulunmadığı,
 - ne oranda rüzgar aldığı gibi faktörler o bölgenin iklimi üzerinde etkili olmaktadır.
- İklimdeki bu varyasyon, en fazla tarımsal üretim üzerinde farklılıklar yaratmaktadır

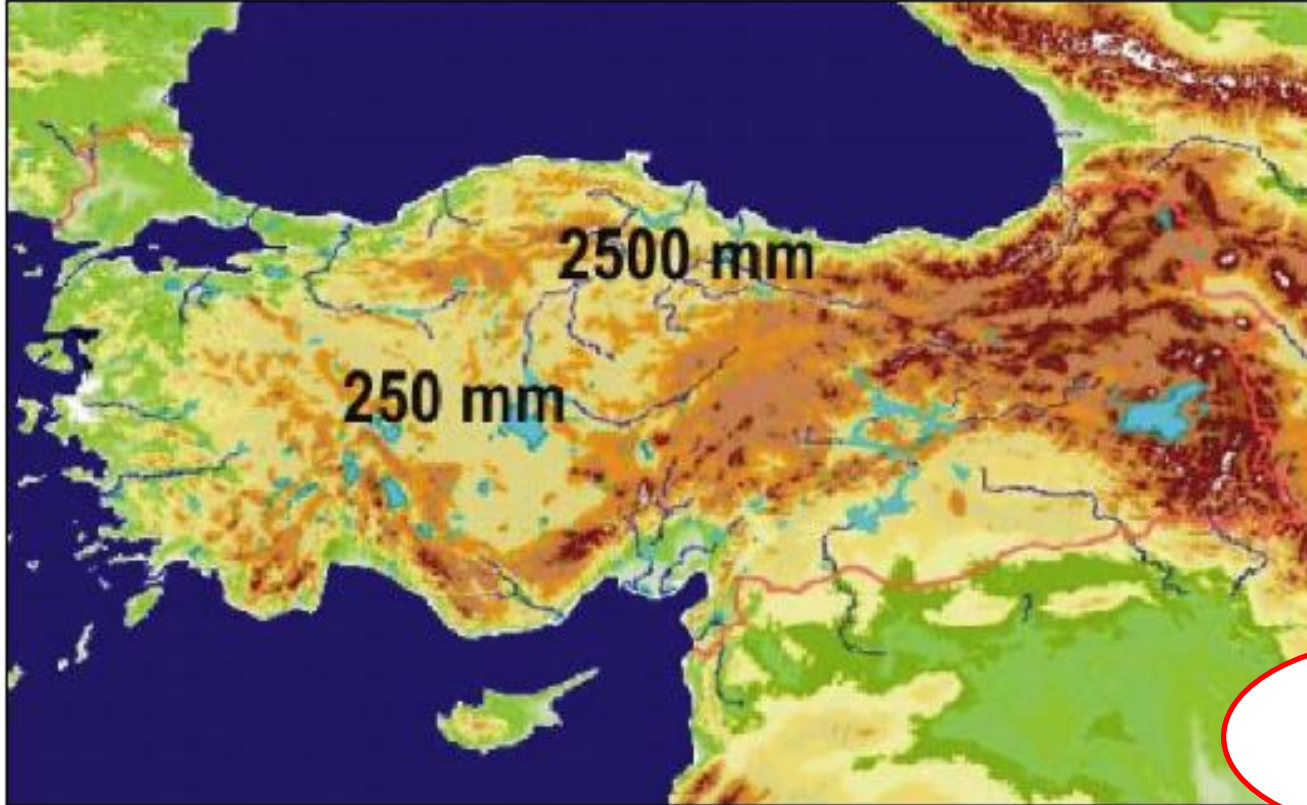

İklim Koşulları

- Genel olarak Türkiye'de farklı iklimlerin varlığı, ekonomiyi de etkilemektedir.
- Çeşitli iklim koşullarının bulunmasının olumlu bir etkisi, her türlü tarım ürününün yetişmesine olanak vermesidir.
- Pek az sayıdaki tropik, ekvatorial ürün (kahve, kakao, kauçuk) hariç Türkiye'de hemen her ürün yetişir.
- Çeşitli ve elverişli iklim iç ve dış turizmi olumlu yönde etkiler.

İklim Koşulları

Ortalama yağış 643 mm

Arazi : 78 milyon ha

Orman %20
Tarım %35

24 milyon ha

Kuru

19 milyon ha

sulu

5 milyon ha

~% 40'ı
BUĞDAY

Prof.Dr.İlkay Dellal

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü

Tarımsal Üretim

İklim Koşulları

- Genel olarak yurdumuzda nemlilik, gerek havada, gerekse toprak içinde, bitkilere gerekli olduğu dönemlerde kıttır ve bu açıdan da sınırlayıcı bir faktördür.
- Bu nedenle ülkenin birçok yöresinde tarımda nadas zorunluluğu vardır.
- Yağışların miktarının azlığı kadar, şekilleri, yıl içindeki dağılışı da olumsuzdur. Bir de yılın hava gidişinin belirsizliği, oynak ve güvenilemez oluşu önemlidir. Her 5 yılda 1-2 kurak yıl vardır.
- Bu oynaklık iklimin en kötü etkisidir. Kış mevsiminin birçok yerde erken gelmesi, uzun ve sert geçmesi, bahardaki fazla yağışlar, yazın kavurucu sıcak ve kuraklığı iklimin olumsuz etkileri arasında sayılabilir.
- Bu olumsuz etkiler bazı bölgelerimizde ürün çeşitlerini sınırlayıcı faktörlerdir. Ayrıca kara ve deniz ulaşımı da şiddetli iklim nedeniyle kış aylarında güçleşmektedir.

Denizlerin Ekonomik Önemi

- Bir ülkenin ekonomisi üzerinde denizlerin etkisi çok büyüktür.
- Bu etkinin önemi her şeyden önce, iklimin geniş ölçüde denizlere bağımlı olmasından kaynaklanmaktadır.
- Denizler ayrıca ekonomik hayatı doğrudan doğruya da ilgilendirir.
- Deniz ürünleri üretimi, denizlerinin açık denizlere limanlarınının bulunup bulunmaması, dolayısı ile ulaştırma ve ticaret olanaklarına göre ekonomik yapısı değişir.

Denizlerin Ekonomik Önemi

- Ülkemiz denizleri genellikle iç deniz özelliğinde olmakla birlikte, Akdeniz; Süveyş Kanalı ile Hint Okyanusu'na, Cebelitarık Boğazı ile de Atlas Okyanusu'na bağlıdır.
- Karadeniz ise ulaşım elverişli nehirlerle Avrupa'nın içlerine kadar ulaşım olanağı verdiği gibi, Karadeniz'e bağlantısı olan ülkeleri de boğazlar kanalı ile Akdeniz'e bağlamaktadır.
- Deniz nakliyatı ise her zaman kolay ve en ucuz olanıdır.

Denizlerin Ekonomik Önemi

- Deniz kıyılarımız uzun fakat ekonomik açıdan yararlanma olanakları sınırlıdır.
- Akdeniz ve Karadeniz kıyılarında dağlar denize paralel uzandığından, iklim son derece elverişli olduğu halde geniş tarım olanakları yoktur.
- Buna karşılık dağlar ormanlarla kaplıdır ve toprak altı zenginlikleri yaygındır. Aynı zamanda bu sahillerimizde doğal limanlar da yoktur.
- Kıyılarımıza esas zenginlik veren bölgemiz ise Batı Anadolu kıyılarımızdır.
- Bu kıyılarımız çok fazla girintili-çıkıntılı olup doğal limanlar çok fazladır. Tarımsal üretim açısından verimli ovaların yer aldığı bu bölgemiz büyük bir nüfus kitlesini barındırmaktadır.

Denizlerin Ekonomik Önemi

- İç deniz görünümündeki denizlerimizin kıyıları ve plajlarının özellikle iç ve dış turizm açısından ekonomik önemleri büyüktür.
- Ayrıca ülkemizi üç yandan çevreleyen denizlerimizin kabaca belirlenmiş 151.000 km² 'lik deniz ilgi alanı ve 12 740 km² 'lik iç su potansiyeli su ürünleri üretimi açısından büyük bir kaynak oluşturmaktadır.
- Ancak, ülkemizde varolan su ürünleri potansiyelinden olanaklarımızın çok altında yararlanabildiğimizden, yaygın bir balık endüstrisi kurulamadığı gibi, balık dış satımından sağlanan gelirlerimiz de önemli bir değere ulaşamamaktadır.

Denizlerin Ekonomik Önemi

- Buna karşın son 15 yılda Karadeniz ve Marmara denizinde balıkçılık önemli gelişmeler göstermiş;
 - 1970 yılında 180 bin ton civarında olan çeşitli balık üretimimiz
 - 1980 yılında 425 bin tona ulaşmış,
 - 1983 yılından itibaren de 500 bin tonu aşmıştır.
- Bu üretimin ise yaklaşık 300 bin tonluk kısmını hamsi balığı oluşturmakta iken, 1989 yılından itibaren hamsi üretiminin 100 bin tonun altına inmesi sonucu genel balık üretimimiz de birdenbire gerileyerek 1990'lı yıllarda 300 bin tona düşmüş, 1994 yılında tekrar 500 bin tona yükselmiştir. 2005'de hamsi üretimi tekrar 140 bin ton civarına düşmüştür.

Denizlerin Ekonomik Önemi

- Üretimdeki azalmalar aşırı avlanma, kirlenme ve ekolojik değişimlerden kaynaklanmıştır.
- Öte yandan ülkemizde iç sular balıkçılığında potansiyelin ancak %30'unun değerlendirilebildiğini söyleyebiliriz.
- Durgun ve akar sularımızda yapılan tatlı su balıkçılığı üretimi son yıllarda gelişme göstererek 7-8 bin tondan 40-45 bin ton civarına yükselmiştir.
- Toplam kültür balıkçılığı üretimimiz ise yaklaşık yılda 130 000 ton civarındadır. Bu durumda su ürünleri tüketimimiz ise kişi başına son yıllarda 7-8 kg/yıl ile gelişmiş ülkelerin çok gerisinde kalmaktadır. (Dünya ortalaması 16.5kg)

Denizlerin Ekonomik Önemi

- Deniz ürünleri üretimimizin **%85'i** Karadeniz, **%9'u** Marmara, **%3'ü** Ege ve **%3'ü** de Akdeniz'de avlanmaktadır.
- Üretimin **% 75'i taze ve soğutulmuş**, %4'ü dondurulmuş, %20'si balık unu ve yağı, %1'i tuzlanmış, tütsülenmiş ve konserve edilmiş olarak tüketilmektedir.
- İç su ürünleri üretiminde Doğu Anadolu Bölgesi toplam üretim içinde %46'lık payla birinci sıradadır. Bunu Akdeniz, Marmara ve iç Anadolu Bölgesi izlemektedir.

Denizlerin Ekonomik Önemi

- Deniz ürünleri arasında Türkiye'de bol miktarda sünger üretilmektedir. Çok hücreli bir su hayvanı olan sünger, Karadeniz sahilleri hariç bütün kıyılarımızın derinliklerinde bulunur. Özellikle Ege denizinde (Bodrum-Marmaris) iyi çinsleri elde edilir, toplam üretimin %70'i bu bölgeye aittir. Ülkemizde yıllık sünger üretimi kesin olarak bilinmemekle beraber 40 ton civarında olduğu tahmin edilmektedir
- Denizlerimizden bundan başka yılda **500 bin ton civarında deniz tuzu**, göllerimizden de **1,3 milyon ton dolayında göl tuzu** elde edilmektedir

Prof.Dr. İlkay Dellal

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi

Tarım Ekonomisi Bölümü